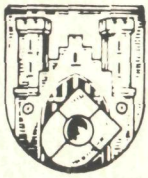
Batı Klasikleri

LYSİS

Eflâtun

BATI KLASİKLERİ

LYSIS

Sabahattin Eyüboğlu

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 1127
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 255
Batı Klasikleri : 56

Kitabın adı
LYSIS
Yayın Kodu
97.34.Y.0002.560
ISBN 975.11.0237.5
Baskı yılı
1997
Baskı adedi
5.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
9.12.1994 tarih ve 7966 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 5.000 adet basılmıştır.

Batı Klasikleri

LYSIS

Eflâtun

Çeviren
Sabahattin EYÜBOĞLU

İstanbul 1997

LYSIS
yahut
DOSTLUK

KONUŞANLAR :

SOKRATES
HIPPOTHALES
KTESIPPOS
MENEKSENOS
LYSIS

Akademiadan çıkmış, duvarın dış kena- 203
rındaki yoldan doğruca Lykaion'a gidiyordum. Panopos çeşmesinin bulunduğu kapının yanıbaşında Hieronymos'un oğlu Hippothales'le Paiania'lı Ktesippos'a rasladım; yanlarında bir çok gençler de vardı. Yaklaşınca, Hippothales beni gördü :

— Sokrates, dedi, nereden geliyor, nereye b
gidiyorsun?

— Akademia'dan Lykaion'a, dedim.

— Buraya, bizim yanımıza gel. Yolunu değiştirmek istemiyor musun? Ama değer değiştirmeye.

— Beni nereye götüreceksin? Kimlerin arasına?

Duvarın karşısında, kapısı açık duran çevrili bir meydanı göstererek :

— Şuraya, dedi. Biz, birçok güzel delikanlılarla, günlerimizi burada geçiriyoruz.

— Orası nedir? dedim, ne yapıyorsunuz 204
orada?

— Yeni bir idman yeri ; orada sohbetle vakit geçiriyoruz ; senin de bulunmanı isterdik.

— Mükemmel, dedim. Başınızda kim var?

— Tanırsın; senin methini eden biri: Mikkos.

— Ya, öyle mi? Değersiz adam değildir; seçkin bir bilgicidir. [1]

b — Gelecek misin? İdman yerine kimler geliyor, görürsün.

— Oraya gelip ne yapacağım, sen bana önce onu söyle. Buranın gözde çocuğu kim?

— Herkesin gözdesi başka, Sokrates.

— İyi ama, seninki kim, Hippothales? onu söyle.

Bunu sorunca yüzü kızardı. Tekrar söze başlayarak:

— Hippothales, Hieronimos'un oğlu, bana sevip sevmediğini söylemene lüzum yok, dedim; sevdiğini, hem de aşk yolunda bir hayli ilerlemiş olduğunu biliyorum. Başka şeyler-
c den pek o kadar anlamam ama, seven yahut sevilen bir insanı ilk bakışta farketmek bende tanrı vergisi gibi bir şeydir.

Bu sözlerimle yüzü büsbütün kızardı. O zaman Ktesippos, yüzüne karşı:

— Hippothales, böyle kızarıp bozarmak, ad söylemekten çekinmek çok güzel ama, de-

[1] *Bilgici* = sophist.

di, Sokrates hele seninle azıcık konuşsun, bu söylemek istemediğin adı tekrar ede ede kafasını şişiririsin. Sen bir de bize sor, Sokrates; Lysis diye diye bizi bitirdi, kulaklarımızı doldurdu, taşırdı. Hele biraz da içerse bu adı d
o kadar söyler, o kadar söyler ki sabah uyandığımız zaman hâlâ kulaklarımızda yankılarını duyar gibi oluruz. Sözünü etmekle kalsa iyi, bir de tutup şiirini, nesirini başımızdan aşağı boşalttı mı, felâkettir. Hele korkunç sesiyle aşk türkülerini söylemeye başlayacak olursa bırak da kaç. Böyle iken, şimdi sen sorunca yüzü kızarıyor; olur şey değil!

— Bu Lysis herhalde pek genç olacak, e
adını daha ilk defa duyuyorum.

— Bu ad gerçekten pek duyulmaz: Lysis hâlâ babasının adı ile bilinir; çünkü babası çok tanınmış bir adamdır. Ama Lysis, kendisi, mutlaka güzelliği ile senin gözüne çarpmıştır: onu tanımak için bir defa görmek yeter.

— Kimin oğlu bu?

— Aiksone'li Demokrates'in büyük oğlu.

— Peki, Hippothales, bunda sıkılacak ne 205
var? asil ve temiz bir aşk. Onu dostlarına anlattığın gibi bana da anlat; bakalım, seven bir insanın sevgilisi ile nasıl konuşacağını, sevgilisinin anlatacağını biliyor musun?

— Sokrates, sen yoksa Ktesippos'un gevezeliklerini ciddiye mi alıyorsun?

— Söylediği çocuğu sevdiğini inkâr mı ediyorsun?

— Hayır, fakat onun için şiir, nesir gibi şeyler yazdığım yok. Ktesippos:

— Aklını kaçırmış, dedi; sana anlattığı hep masal, tutar yeri yok.

— Hippothales, dedim, sen bu çocuk için
b belki de şiirler, şarkılar söylemişsindir; ben bunları dinlemek merakında değilim: bana yalnız fikirlerin lâzım; çünkü sevdiğine karşı nasıl davrandığını bilmek istiyorum.

— Ktesippos söylesin, o çok iyi bilir; gerçekten dediği kadar kafasını şişirmişsem söylediklerimi hatırlar.

— Elbette, tanrılar şahit bilmez olur muyum? Bundan daha gülünç bir şey olamaz, Sokrates. Bir çocuğa âşık ol, gözün ondan başka kimseleri görmez olsun, sonra da onun
c hakkında ufacık bir çocuğun bile söyleyebileceği şeylerden başka, kendi içinden gelme hiçbir sözün olmasın; ne tuhaf iş, değil mi? Lysis'in babası Demokrates hakkında, dedesi Lysis hakkında, bütün ataları, atalarının zenginlikleri, atları, atlarının, yarış arabalarının Delphoi'de, Berzah'ta, Nemla'da kazandığı za-

ferleri hakkında bütün şehirin ağzında dolaşan birtakım lâflar, Kronos zamanından kalma bayat bayat sözler... işte Hippothales'in nazıma ve nesire soktuğu şeyler. Daha dün bir şiirinde bize atalarından birinin Herakles'i evinde misafir ettiğini anlatıyor, bundan da Herakles'le o atası arasında bir akrabalık olduğunu çıkarıyordu; gûya atasının babası Zeus, anası da memleketini [1] kurtaran kahramanın kızı imiş: kısası, Sokrates, bir sürü koca karı masalı, uydur uydur söyle. Bütün anlattığı, şarkılara koyduğu ve bize zorla dinlettiği şeyler bunlar. d

— Pek tuhafsın, Hippothales, dedim; sen daha zafere varmadan şiirler ve şarkılarla zaferini övüyorsun.

— Ama şiirlerim, şarkılarım, beni övmüyor ki.

— Övüyor, ama sen farkında değilsin.

— Nasıl olur?

— Asıl övdüğün başkası değil, sensin. Anlatmakla bitiremediğin o nesneyi bir gün elde edersen şiir ve nesirlerin önceden yazılmış bir zafer destanı gibi seni yüceltecek, değerli e

[1] δημος eski Yunanistanın idare bölgelerine denirdi: memleket kelimesi halk arasındaki dar manasında kullanılmıştır.

bir nesneyi elde etmiş olacaksın; ama onu elinden kaçırırsan övmelerinin parlak olduğu ölçüde seni gülünç bulacaklar, bu kadar güzel, bu kadar şerefli bir zaferi kaçırmış olacaksın. Aşkta hüneri olanlar, bir şey elde et-
206 medikçe, sonundan emin olmadıkça sevgililerini övmezler, dostum. Üstelik güzel çocuklar övülüp pöhpöhlendiler mi hemen kibirlenir, kendilerini görmeye başlarlar. Sen böyle düşünmüyor musun?

— Evet, dedi.

— Kendilerini ne kadar yüksek görürlerse elde edilmeleri o kadar güçleşir, değil mi?

— Herhalde.

— Avını ürkütmekle işe başlayan, kendi
b işini güçleştiren bir avcıya ne dersin?

— Zavallı bir avcı derim, ne diyeceğim.

— Onun gibi, sözlerimiz ve şarkılarımızla sevgiliyi yola getirecek yerde ürkütürsek pek saçma bir şey yapmış olmazmıyız?

— Öyle sanırım.

— O halde, Hippothales, şiirlerinle bu acı sözleri üzerine çekmekten sakın. Sanmam ki sen şiirlerinden zarar gören bir adamı, kendi kendine kötülük ettiği için, kudretli bir şair sayabilesin.

— Elbette saymam; ama, Sokrates, ben c
de sana bunun için başvuruyorum; sen en
öğüt istiyorum. İnsan sevdiğinin gözüne girmek için ne söylemeli, ne yapmalı? biliyorsan söyle.

— Bunu söylemesi kolay değil, dedim ama onu getirip benimle konuşturursan, dostlarının bahsettiği şarkılar, şiirler yerine ona ne türlü sözler söyleyeceğini belki gösterebilirim.

— Bundan kolay ne var? Ktesippos'la içeri girip oturur, konuşursan kendiliğinden yanınıza gelir, sanırım; çünkü dinlemeye bayılır, hem de bugün Hermes şenliği dolayı- d
siyla delikanlılarla çocuklar hep bir aradadır. Herhalde kendisi gelir; gelmezse Ktesippos çağırır; onunla tanışırlar; Ktesippos'un amcasının oğlu Meneksenos hep onunla birlikte gezer.

— Dediğin gibi yapalım, dedim ve hemen Ktesipposun koluna girerek idman yerine doğ- e
ru yürüdüm; ötekiler de arkamızdan geldiler.

İçeri girdiğimiz zaman kurbanlar kesilmiş, tören yeni bitmişti; çocuklar bayramlık elbiseleriyle aşık oynıyorlardı. Çoğu dışarıda, avluda idi; bir kısmı soyunma yerinde, bir köşede, sepetlerden çıkardıkları bir yığın aşıkla çift mi-tek mi oynuyor, bir kısmı da hal-

207 ka olmuş, seyrediyordu. Lysis bu seyirciler arasında idi. Başında çelengi ile, çocuklar, delikanlılar arasında ayakta duruyor, hem güzellik ününe hak verdiren, hem de asilliğini gösteren hali ile gözleri kendine çekiyordu.

Karşı tarafta, rahat bir yere gidip oturduk, konuşmaya başladık. Lysis dönüp dönüp bize bakıyordu ; yanımıza gelmek istediği belli
b idi. Yalnız başına gelmeye cesaret edemeyerek bir zaman durakladı. Az sonra, avluda oynayan Meneksenos içeri girdi ; Ktesippos'u görünce geldi, yanımıza oturdu. Lysis de onu görür görmez arkasından geldi, yanına oturdu. Sonra daha başkaları geldi. Gelenler arasında Hippothales'de vardı; etrafımızı dinleyicilerin sardığını görünce, kızdırmaktan korktuğu Lysis'in göremeyeceği bir şekilde arkalarına geçti, ayakta durup dinledi.

c O zaman Meneksenos'a baktım ve dedim:

— Demophonos'un oğlu, ikinizden hangi-niz daha yaşlısınız?

— Belli değil ; münakaşasını ediyoruz.

— Hanginiz daha asîl diye de münakaşa ediyor musunuz?

— Elbette.

— Yahut hanginiz daha güzel diye?

İkisi birden güldüler; tekrar söze başladım:

— Hanginiz daha zenginsiniz diye sormayacağım; çünkü dostsunuz, değil mi?

— Çok iyi dostuz, dediler.

— Dost arasında ayrı gayrı yoktur, derler. Sizin de dost olduğunuz doğru ise, zenginlikte farkınız yok demektir.

— Doğrudur, dediler. d

Hangisinin daha doğru, daha akıllı olduğunu soracakken, soramadım. Meneksenos'u aramaya geldiler; İdmancı çağırıyormuş, gitti: galiba törene ait bir işe bakacaktı. O gidince Lysis'e sordum:

— Aldanmıyorsam anan baban seni çok seviyor, Lysis?

— Herhalde.

— Öyle ise senin çok mesut olmanı da isterler? e

— Elbette.

— İnsan köle olursa, istediğini yapamayacak halde bulunursa mesut olabilir mi, dersin?

— Olamaz tabiî.

— O halde, seni seven anan baban, mesut olmanı istediklerine göre, seni mesut edecek her çareye başvuruyorlardır.

— Şüphesiz.

— Demek dilediğini yapmakta seni serbest bırakıyorlar? hiç azarlamıyorlar? bir dediğini iki etmiyorlar?

— Hiç de öyle değil, Sokrates; birçok şeyleri yaptırmıyorlar.

— Ne diyorusun? hem senin mesut olma-
208 nı istiyorlar, hem de istediğini yapmaktan seni menediyorlar ha? Söyle bakayım bana: diyelim ki sen babanın arabalarından birine binmek, bir koşuda dizginleri kendin tutmak istiyorsun; bırakırlar mı bırakmazlar mı?

— Bırakırlar mı hiç? nerede!

— Ya kime bırakırlar?

— Babamın aylıkla tuttuğu arabacıya.

— Yok canım? demek atları keyfi istediği gibi sürmek hakkı bir uşağa veriliyor da sana verilmiyor? üstelik uşak bunun için para da alıyor?

b — Bunda şaşılacak na var?

— Ya katır arabası? Herhalde onu kullanmana izin verirler; istersen kırbacı alıp katırları dövebilirsin?

— Hiç öyle şey olur mu?

— Katırlara vurmaya hakkı olan kimse yok mu?

— Var tabiî : katırcı.

— Bu katırcı bir köle mi, yoksa hür bir adam mı?

— Bir köle.

— Demek ki anan baban bir köleyi senden, oğullarından daha üstün tutuyorlar, sana yasak ettikleri şeyi ona kendi elleriyle veriyorlar ; o istediğini yapıyor, sen yapamıyorsun? Bir şey daha sorayım : kendi kendini c
idare etmene müsaade ediyorlar mı bari? Yoksa sana bu hakkı da mı vermiyorlar?

— Bana bu hakkı nasıl verirler?

— O halde seni idare eden biri var?

— Evet, şurada gördüğün pedagok. [1]

— Oda mı bir köle?

— Tabiî, kölelerimizden biri.

— Hür bir insanın bir köleyi dinlemesi ne kadar tuhaf! Peki bu köle sana nede hükmediyor?

— Beni öğretmenin evine götürüyor,

[1] Pedagok o zaman çocuk bakan kölelere deniyordu.

d — Öğretmenler de sana hükmederler mi?

— Elbete.

— Bak şu babana: eğitmen, öğretmen diye başına bir sürü efendi koymuş. Ama hiç olmazsa, annen, eve döndüğün zaman, seni serbest bırakır; yüzünü güler görmek için, yünleriyle, dokumalarıyla oynamana bir şey demez; dokurken seni gergefine, mekiğine, daha başka aletlerine dokunmaktan menedecek değil ya.

e — (Gülerek) Menetmekle de kalmaz, Sokrates; elimi sürecek olsam canımı yakar.

— Herakles aşkına, sen yoksa anana babana karşı bir kusur mu işledin?

— Zeus'a yemin ederim: hiçbir kusur işlemedim.

— Peki, o halde senin mesut olmana, istediğini yapmana bu kadar şiddetle karşı komalarının ne sebebi olabilir? Neden seni bütün gün buyruk altında tutuyorlar? Ne kadar zen-
209 gin olursan ol, bunca zenginliğin senin hiçbir işine yaramıyor; bu zenginlikten herkes senden daha fazla fayda görüyor; bu kadar asilsin, gene de buyruk bakım altındasın. Buna karşılık sen, Lysis, kimseye söz geçiremiyorsun; istediklerinin hiçbirini yapamıyorsun.

— Daha yaşım küçük de ondan, Sokrates.

— Bu sebep yetmez, Demokrates'in oğlu; çünkü, bazı şeyler vardır ki anan baban onları yılların geçmesini beklemeden, sana yaptırırlar. Bir şey okutmak, yahut bir şey yazdırmak istedikleri zaman herhalde ilkin sana b
baş vuruyorlardır; doğru değil mi?

— İyi bildin.

— İşte o zaman istediğini yaparsın: yazıya, canın hangi harfle isterse onunla başlarsın; okurken de öyle. Lyranı [1] eline aldığın zaman da gene tellerini istediğin gibi gerersin, gevşetirsin. Tellere ister parmağınla dokunur, ister mızrapla vurursun. Anan baban buna karışmazlar, değil mi?

— Hayır, karışmazlar.

— Sana hep kendi istediklerini yaptırırken nasıl oluyor da bu işte seni serbest bırakıyorlar? c

— Bu işi biliyorum, öteki işleri bilmiyorum da onun için, herhalde.

— Peki, sevgili çocuğum. Demek ki baban her şeyi senin eline bırakmak için mutlaka yaşının ilerlemesini beklemiyor: seni kendi-

[1] *Lyra:* Rübap.

sinden daha akıllı gördüğü gün varını yoğunu, hattâ kendisini bile sana emanet edecek.

— Öyle sanıyorum.

— Peki, ya sizin komşu? o da baban gibi her şeyini sana emanet eder mi? seni bir evi idare etmekte kendisinden daha usta görürse,
d evinin idaresini sana bırakır mı, bırakmaz mı?

— Bırakır sanıyorum.

— Ya Atinalılar? Onlar da, seni kemalli görürlerse işlerinin idaresini sana bırakırlar mı dersin?

— Öyle sanırım.

— Zeus aşkına, Büyük Kralı [1] da bir
e düşünelim: Bu kral büyük oğluna Asya'nın idaresini bırakacak; böyle iken bu kral, tenceresinde kaynayan ete bir şeyler katmak gerekirse, ilkin oğluna mı başvurur, yoksa, yemek pişirmekte oğlundan daha usta olduğumuzu gidip kendisine ispat edersek, bize yabancılara mı başvurur?

— Elbette bize başvurur.

— Yemeğine oğlunun hiçbir şey katmasını istemez; halbuki biz içine avuçla tuz atmaya kalksak bir şey demez.

---

[1] *Büyük kral:* Persa kralı demektir.

— Hiç şüphe yok.

— Diyelim ki oğlunun gözleri ağrıyor; onun hekimlikten anlamadığını biliyorsa, elini gözüne sürdürür mü, sürdürmez mi?

— Sürdürmez. 210

— Ama bizi hekim bilse bırakır, istediğimiz gibi gözü açar, içine istediğimiz kadar kül serperiz; doğru yaptığımızdan şüphe etmez.

— Doğru.

— Bizi daha usta gördüğü her işte kendinden ve oğlundan çok bize güvenir, değil mi?

— İster istemez, Sokrates.

— Demek ki, sevgili Lysis, biz bir şeyi iyi bildik mi, Helleni Barbarı, kadını erkeği hep b
bize başvurur ve ne yaparsak yapalım, işimize karışmak kimsenin aklından geçmez. Bu işte biz hürüz başkaları ise bize bağlıdır. Bu bilgi bizim öz malımızdır; çünkü meyvelerini
kendimiz toplarız. Buna karşılık, anlamadığı- c
mız işlerde kimse bizi keyfimize bırakmaz; değil yabancılar, anamız babamız, hatta, mümkün olsa, onlardan daha yakınlarımız bile karşımıza bin türlü engel çıkarırlar; başkalarının kölesi oluruz. Bilmediğimiz şeyler tam

mânasıyla malımız da sayılmaz; çünkü onlardan fayda göremeyiz. Böyle olduğunu kabul ediyor musun?

— Ediyorum.

— İnsan o zaman nasıl dost edinebilir? başkalarına yarayacak hiçbir tarafımız olmayınca bizi ne diye sevsinler?

— Gerçekten sevmezler.

— Meselâ sen: bir işe yaramadıkça, seni ne baban sever, ne de hiç kimse.

— İnanırım.

— Halbuki, çocuğum; bilgili bir insan olursan bütün insanlar dostun ve yakının
d olur: çünkü faydalı ve iyi bir insan olursun. Yoksa kimse sana dost olmaz: ne baban, ne anan, ne de yakınların. Sevgili Lysis, bir insan, henüz aklının ermediği şeylerle övünebilir mi?

— Övünemez.

— Senin bir öğretmene ihtiyacın olduğuna göre aklın bir çok şeylere ermiyor demektir.

— Evet.

— Aklın her şeye ermedikçe kendi kendinle övünemezsin.

— Doğrusu, Sokrates ben de öyle düşünüyorum.

Bu sözlerden sonra gözlerimi Hippothales'e çevirdim. Az kalsın, düşüncesizlik edip, ona şunları söyleyecektim; İşte İnsan sevdiği ile böyle konuşur; senin yaptığın gibi, hayran olup onu yerden alçaltmalı, küçük düşürmeli. Fakat Hippothales'in bizi dinlerken üzülüp büzüldüğünü görünce, Lysis'in kendisini farketmesini istemediğini hatırladım; kendimi tutup, konuşmaktan vazgeçtim. e

O sırada Meneksenos döndü, Lysis'in yanına, biraz önce kalktığı yere oturdu. O zaman Lysis, çocuk dostluğunun sevimli bir coşuşu ile, bana, Meneksenos'dan gizli, yavaşça; 211

— Sokrates, dedi, bana söylediklerini Meneksenos'a da söyle.

— Ona kendin anlatırsın, dedim; beni pek dikkatli dinledin.

— Doğru, dedi.

— Sözlerimi olduğu gibi aklında tutmaya çalış ki ona güzelce anlatabilesin. Unuttuğun taraflar olursa, ilk fırsatta bana gelir, sorarsın. b

— Dediğin gibi yaparım, hem de seve seve, emin ol. Fakat, eve dönme zamanı gel-

meden ona başka bir şeyler söyle, ben de dinleyeyim.

— Pek istekli isen hatırını kırmam; ama Meneksenos söylediklerimi çürütmeye kalkarsa imdadıma gelmeyi unutma: ne yaman münakaşacı olduğunu biliyorsun.

— Evet, o tarafı sahiden müthiştir. Ben de zaten onunla konuşmanı bunun için istiyorum ya.

— Beni gülünç düşürsün diye mi?

— Hayır, ona haddini bildiresin diye.

— Bunu nasıl yapmalı? kolay iş değil; Meneksenos çetin bir rakip: Ktesippos'un talebesi. Bak, işte, Ktesippos da geliyor; gördün mü?

— Sen ona aldırış etme, Sokrates; Meneksenos'la rahat rahat konuşmana bak.

— Peki konuşalım.

Biz böyle kendi aramızda konuşurken Ktesippos sözümü kesti:

— Ne oluyor böyle? dedi, bizi sohbetin dışında bırakıp ziyafeti yalnız kendinize mi çekmek istiyorsunuz?

— Siz de buyrun, dedim Lysis fikrimi iyi kavrayamıyormuş; Meneksenos anlar, ona sor, diyor.

— Sorsana, ne duruyorsun?

— Peki soralım. Meneksenos, sana bir şey soracağım, ona cevap ver. Çocukluğumdan beri benim arzuladığım bir şey vardır; herkes bir şeye tutkundur: kimi ata, kimi köpe- e
ğe, kimi paraya yahut şana şerefe. Bütün bunlar benim umurumda değil: ben dost edinmeye meraklıyım. İyi bir dost benim için dünyanın en güzel bıldırcınından, en güzel horozundan hattâ, ne yalan söyleyeyim, en güzel atından ve köpeğinden çok daha değerlidir. Bende bu dostluk merakı oldukça Dara'nın bütün hazinelerini, kör olayım, bir dosta değişmem. İşte onun için, sizi, Lysis'le seni gör- 212
dükçe hayran oluyorum: ne mutlu size ki, daha çocukken, çabucak ve kolaycacık böyle bir nimete kavuşmuşsunuz; durup dururken Lysis seni sen Lysis'i bu kadar candan sevmişsiniz. Bense böyle bir saadetten o kadar uzağım ki, insanın nasıl dost olduğunu bile bilmiyorum. İşte, sana sormak istediğim de bu; senin tecrüben var, bilirsin. Şimdi bana cevap ver; insan birini sevince dost hangisi- b
dir? Seven mi, sevilen mi? Yoksa ikisi arasında fark yok mudur?

— Bence, ayırt edilemez.

— Ne demek istiyorsun? sence, yalnız birinin ötekini sevmesi ile ikisi birden dost mu olur?

— Evet, bana öyle geliyor.

— Nasıl olur? insan sevilmeden sevemez mi?

— Sevebilir.

— Hatta sevginin nefretle karşılandığı da olur, değil mi? böylesi herhalde bir çok aşıkların başına gelir: kendileri delice sevdikleri halde sevdiklerinde soğukluk yahut nefret
c görürler. Sen bunu kabul etmiyor musun?

— Gerçekten öyledir.

— Demek ki, böyle bir halde biri seviyor, öteki seviliyor?

— Evet.

— Dost olan hangisidir? soğukluk veya nefret görüp de seven mi, sevilen mi? Yoksa sevgi karşılıklı olmadan da dostluk olabilir mi?

— Olamaz, sanıyorum.

— Öyle ise biraz öncekinden başka bir
d düşünceye varıyoruz; çünkü demin, biri ötekini sevince ikisi birden dost olur demiştik; halbuki şimdi, ikisi birden sevmiyorsa hiç biri dost değildir diyoruz.

— Korkarım öyle.

— Demek ki insan sever de sevilmezse dostluk yoktur, öyle mi?

— Herhalde.

— Öyle ise, bizim, atların, bıldırcınların, köpeklerin, şarabın, idmanın, bilgeliğin dostu olabilmemiz için mutlaka onların da bizi sevmeleri gerekir. Yoksa, onlar bize dost olmadan biz onları severiz, demek daha mı doğru olur? şunu söyleyen şair acaba yanlış bir şey mi söylemiş : e

"Ne mutlu o insanlar ki, çocuklar, tek tırnaklı atlar, av köpekleri ve yabancı misafir onlara dosttur." (Solon)

— Bence şairin dediği yanlış değil

— Demek sana doğru geliyor.

— Evet.

— O halde, sevgili Meneksenos, sevilen ister sevmesin, ister nefret etsin, her zaman sevenin dostudur. Meselâ yeni doğmuş çocuklar, sevmek nedir bilmedikleri gibi, azarlandıkları zamanda analarından babalarından 213
nefret ederler. Böyle anlarda bile anaları babaları onları sevmeye doyamazlar.

— Çok doğru.

— Demek ki dost seven değil, sevilendir.

— Öyle görünüyor.

— Düşman da nefret eden değil, nefret edilendir.

— Öyle sanıyorum.

— Dostun seven değil, sevilen olduğ doğru ise, bizim düşmanımızı sevmemiz, sevdiğimizin de bizden nefret etmesi pek mümkündür; yani düşmanlarımızın dostu, dostlarımızın düşmanı olabiliriz. Halbuki insanın dostuna düşman, düşmanına dost olması pek saçma, daha doğrusu imkânsız bir şey.

— Hakkın var sanıyorum, Sokrates

— Bu imkânsız olduğuna göre, seven sevilenin dostudur demeye mecburuz.

— Şüphesiz.

— Nefret eden de nefret edilenin düşmanıdır.

— İster istemez.

— Böyle olunca, yine önce söylediğimize dönüyoruz : yani, bizi sevmeyeni yahut bizden nefret edeni sevince, bize dost olmayanın, hattâ bazan düşman olanın dostu olabiliriz. Buna karşılık, bizden nefret etmeyenden, hattâ bazan bize dost olandan nefret edince, bize düşman olmayanın, hattâ bizi sevenin düşmanı olmamız da mümkündür.

— Olabilir.

— Ne sevenler, ne sevilenler, ne de hem sevip hem sevilenler dost olmuyorsa, bu işin içinden nasıl çıkmalı? Yoksa, kimin kimle dost olduğunu başka tarafta mı aramalı?

— Doğrusu, Sokrates, ne diyeceğimi bilmiyorum.

— Belki de büsbütün yanlış yollara saptık Meneksenos.

Lysis : d

— Ben öyle sanıyorum Sokrates, dedi ; bunu söylerken de yüzü kızardı. Lysis, yüzünden okunan ve hiç eksilmeyen bir dikkatle, bizi öyle dinlemeye dalmıştı ki, bu söz istemeyerek ağzından kaçıvermişti.

O zaman, Meneksenos biraz nefes alsın diye, dostunun canlı tecessüsü de hoşuma gittiği için, Lysis'le konuşmaya başladım :

— Hakkın var, Lysis, dedim ; araştırmamızı doğru yürütmüş olsaydık, böyle şaşırıp kalmazdık. O halde yolumuzu değiştirelim ; biz pek çetin bir yola sapmışız. Onu bırakalım da, demin bir kaç adım yürüdüğümüz yolu tutalım : şairlere başvuralım. Şairler 214
gerçekten bilgi yolunda babalarımız, kılavuzlarımızdır. Dostluk hakkında, güzel özdeyiş-

leri vardır. Onlara bakılırsa, dostluk tanrıların işidir; dostları birbirine doğru onlar sürerler:

"Hep bir tanrı benzeri benzerine doğru sürer" ve tanıştırır. Bu mısraları okumuş mu
b idin?

— Evet.

— En büyük bilginlerin yazılarında da benzerin her zaman ve ister istemez benzeri ile dost olduğu söylenir; onları da her halde okumuşsundur? Şu, tabiat ve evren üzerinde fikir yürütmüş olan bilginleri kastediyorum.

— Evet okudum.

— Söyledikleri doğru değil mi?

— Belki.

— Yarı haklı olabilirler; ama, ne demek istediklerini anlarsak belki de tam haklı çı-
c karlar. Bana öyle geliyor ki kötü bir adam başka bir kötü adama ne kadar yaklaşır, onunla ne kadar düşüp kalkarsa ona o kadar düşman olur; çünkü kötü adamın işi haksızlıktır, habluki haksızlık edenle haksızlığa uğrayan dost olmaz, değil mi?

— Doğru.

— Demek ki, kötüler birbirinin benzeri sayılacak olurlarsa bu fikrin yarısı doğru yarısı yanlıştır.

— Haklısın.

— Söylemek istedikleri şu olabilir: yalnız iyiler birbirine benzeyip dost olabilirler; kötülerse; herkesin de söylediği gibi, kendi kendileriyle bile uyuşamazlar; hep değişirler; d
günleri günlerine uymaz. İnsanın kendi içinde benzerlik ve uygunluk olmayınca, başkalarına da benzeyemez; kimse ile dost olamaz. Sen de öyle düşünmüyor musun?

— Öyle düşünüyorum.

— O halde, Sevgili Lysis, benzer benzerin dostudur demek, aldanmıyorsam, dostluk sadece iyiler arasında olur, kötülerse ne iyilerle ne de kötülerle gerçekten dost olamaz demektir; doğru değil mi?

Lysis başı ile evet dedi.

— Demek ki şimdi kimlerin dost olduğunu biliyoruz; düşüncemiz gösteriyor ki dost e
olan iyilermiş.

— Tam benim fikrim.

— Ben de öyle diyorum, ama bir şey zihnimi kurcalıyor. Zeus aşkına, biz gene cesaretimizi kaybetmeyelim de beni düşündüren noktayı yoklayalım. Benzerin benzeriyle dost olması yalnız benzerlikten ötürü müdür? Dostun dosta faydalı olması yalnız bundan mıdır?

Yahut da : bir insan, benzerlik dolayısıyla, kendi kendine yapamayacağı bir iyiliği veya kötülüğü başka bir insana yapabilir mi? Kendinde bulamayıp da benzerinden beklediği
215 bir şey var mıdır? Birbirine faydası olmayan bu türlü iki insan birbirini niçin arasın? hiç de aramaz değil mi?

— Hayır,

— Aramayınca dostluk olabilir mi?

— Olamaz.

— O halde benzer benzerin dostu değildir : iyinin iyi ile dost olması birbirine benzediklerinden değil sadece iyi olduklarındandır?

— Öyle olacak.

— Ama nasıl olur? İyi olan, iyilikten yana kendi kendine yetmez mi?

— Yeter.

— Kendi kendisine yetmek, hiçbir şeye ihtiyacı olmamak demektir.

— Öyle ya.

b — Hiçbir şeye ihtiyaç olmayan, hiçbir şeyi aramaz.

— Aramaz.

— Aramayınca sevmez?

— Öyle ya.

— Sevmeyince de dostluk olmaz?

— Olmaz herhalde.

— O halde nasıl iyiler iyilerin dostu olabilir? Birinin yokluğu ötekine zarar verirse, (çünkü ayrı ayrı kendilerine yetiyorlar) bir araya gelmekten de hiç bir faydaları yoksa iyi ile iyi nasıl dost olabilir? böyle iki insan birbirine nasıl değer verebilir.

— Veremez.

— Değer vermeyince dost da olamazlar? c

— Doğru.

— Gördün mü, Lysis, nasıl bir çıkmaza girdik? Sakın düşündüklerimiz baştan başa yanlış olmasın?

— Neden?

— Vaktiyle birinden duymuştum, şimdi hatırıma geldi: benzer benzeriyle, iyiler iyilerle hiç geçinemezmiş. Bunu ileri süren, Hesiodos'un bir sözüne dayanıyordu: Hesiodos der ki:

Çömlekçi çömlekçinin, şair şairin, dilenci dilencinin düşmanıdır. d

Bu, her şeyde böyledir, diyordu; birbirine en çok benzeyenler arasında kıskançlık, kavga, düşmanlık eksik olmazmış; hiç benzemeyenlerse can ciğer geçinirlermiş; fikir is-

ter istemez zenginin dostu oulrmuş, çünkü ondan yardım beklermiş; onun gibi güçsüz güçlüyü, hasta hekimi, bilmeyen bileni arar, severmiş. Daha da ileri giderek diyordu ki,
e benzer benzerin dostu olmak şöyle dursun, bunun tam tersi doğrudur: birbirini en çok sevenler birbirine en az benzeyenlerdir: herkes kendine benzeyeni değil, tam karşıtını arar; nasıl ki kuru ıslağı, soğuk sıcağı, acı tatlıyı, keskin körü, boş doluyu, dolu boşu ister; çünkü her şey kendi karşıtı ile besle-
216 nir; benzerin benzere hiç faydası yoktur. Seni temin ederim ki, dostum, bunları söyleyen yabana atılır bir adam değildi: çok güzel konuşuyordu. Ama, siz ne düşünüyorsunuz bakalım?

Meneksenos:

— Söyledikleri ilk bakışta doğru görünüyor dedi.

— O halde asıl dostluğun, karşıtlar arasında olduğunu kabul edecek miyiz?

— Edeceğiz.

— Peki, ama sen bunda bir tuhaflık görmüyor musun, Meneksenos? Birbirlerini tutmayan fikirleri bulup çıkaran parlak bilgin-
b leri sevindirmiş olmuyor muyuz? hemen üstümüze çullanıp bize: "Düşmanlık dostluğun

tam karşıtı değil midir?" Diye sorarlarsa, ne cevap veririz? doğru demekten başka çeremiz kalır mı?

— Kalmaz.

— Demek ki, diyecekler, seven sevmeyenin, sevmeyen de sevenin dostu olur?

— Hiç biri olmaz.

— Doğrunun dostu eğri, ölçülünün dostu ölçüsüz, iyinin dostu kötü?

— Hayır, öyle olmasa gerek.

— Halbuki dostluk birbirine benzemeyenler arasında olsaydı bu karşıt şeylerin de dost olmaları gerekirdi.

— Doğru.

— Demek ki ne benzer benzerin dostudur, ne de karşıt karşıtın .

— Öyle görünüyor.

— Öyle ise başka bir yol arayalım. Belki c
de dostluk bizim düşündüğümüzden apayrı bir şeydir : iyininin dostu belki de *ne iyi ne kötü* dür.

— Ne demek istiyorsun?

— Zeus'a yemin ederim, ben de pek bilmiyorum ; bu fikir dolambaçlarında benim de

başım dönüyor. Sakın, şu eski atasözünün dediği gibi, insan güzelin dostu olmasın? Şurası muhakkak ki dost dediğimiz şey, kıvrak, kaypak, yağ gibi bir vücuda benziyor: insa-
d nın elinden kayıp kurtuluyor. Her ne ise, ben şimdi iyi güzeldir diyorum; sen ne dersin?

— Bana da öyle geliyor.

— Öyle ise ben, içimden bir sezişle, şunu ileri sürüyorum: güzelin ve iyinin dostu, ne iyi ne kötü olandır. Bak bunu nereden çıkarıyorum: bir defa, üç türlü varlık kabul ediyorum: iyi, kötü, bir de *ne iyi ne kötü*. Buna bir diyeceğin var mı?

— Yok.

e — Şimdi, ne iyi iyinin, en kötü kötünün, ne de iyi kötünün dostudur: niçin olmadığını demin gördük. O halde, dünyada dostluk varsa, geriye şu kalıyor: *ne iyi ne kötü*, ya iyinin yahut da kendi benzerinin dostudur. Kötüyü karıştırmıyorum, çünkü onun dostu olamaz, değil mi?

— Doğru.

— Benzer de benzerin dostu olamaz dememiş mi idik?

— Evet.

— Demek ki *ne iyi ne kötü* kendi benze- 217
rinin dostu olamaz.

— Öyle ya.

— O halde *ne iyi ne kötü* ancak iyinin dostu olabilir.

— İster istemez.

— Ne dersiniz, çocuklar? Böyle düşününce doğru yola girmedik mi? Bir misal üzerinde düşünelim : sağlam bir beden ne hekim ister, ne de yardım ; kendi başına kalabilir. Bir insan sağlam oldukça, sağlığından ötürü hekimin dostu olmaz, değil mi?

— Olmaz.

— Ama hasta, hastalığından ötürü hekimin dostu olur.

— Şüphesiz.

— Hastalık kötü, hekimlikse faydalı ve iyi bir şeydir?

— Öyledir.

— İnsanın bedeni de, beden olarak, ne b
iyi ne kötüdür?

— Doğru.

— Şimdi beden, hastalık yüzünden, hekimi arar ve sever.

— Herhalde.

— Demek ki, *ne iyi ne kötü*, bir kötülük dolayısıyla iyinin dostu olabilir.

— Olabilir.

— Ama bu dostluk, kötülüğün tesiriyle
c kendisinin de kötü olmamasına bağlıdır; o da kötüleşirse, artık iyiyi özleyip sevemez; çünkü kötü iyininin dostu olamaz, demiştik.

— Gerçekten olamaz.

— Şimdi söyleceklerime dikkat edin: ben diyorum ki, bir şey bazan kendisine katılanla bir olur, bazanda olmaz. Bir nesneyi boyattığımızı düşünün: sürdüğümüz boya o nesneye katılmıştır değil mi?

— Evet.

— Ama boyanan nesne ile boya renk bakımından bir olmuş mudur?

— İyi anlamıyorum.

— Peki, şöyle anlatayım: senin sarı saç-
d larına üstübeç sürseler, saçların gerçekten görünüşte mi?

— Görünüşte.

— Amma saçlarında beyazlık vardır.

— Evet.

— Öyle iken saçların hiç de beyaz değildir : bu beyazlık onların rengini değiştirmez.

— Doğru.

— Ama, dostum, ihtiyarlayıp saçların ağardı mı, üzerlerine düşen bu beyazlık artık kendi renkleridir : ikisi bir olmuştur. e

— Öyledir.

— Şimdi sana şunu soracağım : bir nesne kendinde bulunan başka bir nesne ile her zaman bir mi olur, yoksa o nesnenin kendinde şöyle veya böyle bulunuşuna göre, bazan mı bir olur?

— Bazan bir olması daha doğru görünüyor.

— Öyle ise, ne iyi ne kötü bir varlık, kendine bir kötülük katılınca bazan kötüleşir, bazan da kötüleşmez.

— Çok doğru.

— Kötüleşmedikçe katılan kötülük ona iyiyi aratır ; kötüleşirse artık iyiyi isteyemez ve sevemez : çünkü artık o ne iyi ne kötü değil, düpedüz kötüdür : kötü ise hiçbir zaman iyinin dostu olamaz.

— Olamaz. 218

— Gene öyle düşünerek diyebiliriz ki, bilgiye varmış olanlar, ister tanrı ister insan olsunlar, artık bilgiyi sevemezler; öte yandan, kötü denecek kadar bilgisiz olanlar da bilgiyi istemezler: büsbütün bilgisiz ve kötü bir insanın bilgiyi sevdiği görülmemiştir. Bunların dışındakiler, bilgisizlik denen kötülüğün içinde bulunmakla beraber, her türlü bilgi ve anlayıştan uzak olmayan, hiç olmazsa bilmedikleri şeyleri bilmediklerini kabul eden insanlardır. İşte bunun için bilgiyi sevenler ne iyi
b ne kötü olanlardır: onu iyiler de sevmez, kötüler de; çünkü karşıt karşıtın, benzer benzerin dostu olamaz demiştik, değil mi?

İkisi birden,

— Evet dediler.

— İşte şimdi dostum ne olup, ne olmadığını anladık, sevgili Lysis, sevgili Meneksenos. Demek ki dost, ister ruh, ister beden, ister bambaşka bir şey olsun, ne iyi ne kötü iken bir kötülükten ötürü iyi olmak arzusu-
c na düşendir.

İkisi birden bana hak verdi. Kendim de, aradığı avı nihayet ele geçirmiş bir avcı gibi keyifli idim. Sonra, bilmem nasıl, içime garip bir şüphedir düştü: vardığımız sonuçların yanlış olmasından korktum: üzüntü ile.

— Eyvah, dostlarım, dedim biz galiba boş bir hayal kurmuşuz.

— Nasıl boş?

— Korkarım dostu ararken hep yalancı dostlara, aldatıcı düşüncelere düştük.

— Nasıl? d

— Bak nasıl. İnsan dost olunca, bir şeyin dostu olur, değil mi?

— Elbette.

— İnsan bir şey beklemeden, hiçbir sebep yokken mi, yoksa bir şeyden ötürü ve bir şey beklediği için mi dost olur?

— Bir şeyden ötürü ve bir şey beklediği için.

— Dosttan beklediğimiz şeyin kendisi bize dost mudur, düşman mı, yoksa ne dost ne e düşman mı?

— İyi anlamıyorum.

— Hayret etmem. Belki şöyle söylersem anlarsın ; kendim de ne söylediğimi daha iyi anlamış olurum. Biraz önce hasta hekimin dostudur, demiştik, değil mi?

— Evet.

— Hekimi, hastalığından ötürü ve sağlığa kavuşmak için sever.

— Evet.

— Hastalık ise kötü bir şeydir.

— Elbette.

— Ya sağlık nasıl bir şeydir? İyi mi, kötü mü, yoksa ne iyi ne kötü mü?

— İyi bir şeydir.

— Aldanmıyorsam biz demiştik ki, ne iyi
219 ne kötü olan beden, kötü bir şey olan hastalıktan ötürü hekimliği [1] sever; hekimlik ise iyi bir şeydir ve sağlık için sevilir. Sağlık da iyi bir şeydir, değil mi?

— Evet.

— Sağlık bedenin dostu mudur, düşmanı mı?

— Dostudur.

— Ama hastalık düşmanıdır?

— Şüphesiz.

— Demek ki, ne iyi, ne kötü kendisine düşman kötü bir şey yüzünden, kendisine dost iyi bir şeyi bulmak için iyinin dostudur.

— Öyle olacak.

— Kısacası, insan, kendine dost olanı
b bulmak için, düşmanı yüzünden dost olur.

---

[1] Hekimlik sözü tam yerinde değildir. Çünkü bu söz hekimin mesleği mânasına da gelebilir. Söylemek istenen hekimin bilimidir.

— Herhalde.

— Peki, dedim. İşte burada, çocuklar, dikkatimizi toplayıp yanılmamaya çalışalım. Dost, kendine dost olanın dostu olunca, benzer benzerin dostu olmuş oluyor; deminse böyle şey olmaz demiştik. Haydi bunu bir yana bırakalım, ama bir nokta var ki, üzerinde durmadan geçemeyiz. Yoksa bu konuş- c
mada kendi kendimizi aldatmış oluruz. Hekimlik sağlık için sevilir, demiştik, değil mi?

— Evet.

— O halde sağlık da sevilir.

— Elbette.

— Sevilirse, bir şey için sevilir.

— Evet.

— O şey de gene sevdiğimiz bir şeydir; öyle kabul ettik.

— İster istemez.

— Bu sevdiğimiz şey de sevdiğimiz başka bir şey için sevilmiştir.

— Evet.

— Ama, böyle olunca, ondan ona, gider dururuz, yahut da öyle bir şaye, bir ilkeye varırız ki ondan artık başka bir sevilen şeye gidilmez. Asıl sevilen şey o olur, bütün öteki

sevdiklerimizi ona ulaşmak için severiz. Ne dersini?

d — Öyle olması lâzım.

— Şimdi iyi düşünelim : ben diyorum ki bütün bu birbiri için sevildiğimiz şeyler asıl sevginin birer gölgesi, bizi aldatan bir hayalidir ; gerçek dost bu ilkenin kendisidir. Fikrimi şöyle anlatayım : insan bir şeye bağlanınca, bir baba oğlunu dünyada her şeyden çok sevince bu büyük sevgiden ötürü daha başka şeyleri değerli göremez mi? Bir gün oğlunun
e baldıran zehiri içitiğini öğrense ve şarapla kurtulacağına inansa, şarap onun gözünde büyük bir değer kazanamaz mı?

— Elbette kazanır.

— Şarabın konduğu testi bile kıymetli olur, değil mi?

— Evet.

— O zaman diyebilir miyiz ki, babanın gözünde oğlu ne ise balçık kâse de, yahut bir içimlik şarap da odur? Yoksa şöyle demek daha mı doğru olur : böyle hallerde insan, bir şeyi elde etmek için başvurduğu çareleri de-
220 ğil, bu çarelerle elde edeceği şeyi düşünür. İnsan altına, gümüşe değer verir, deriz, bu da yanlıştır : altının, gümüşün peşinde koşarken asıl aradığımız, bunlar sayesinde elde

edeceğimizi sandığımız ve her şeyden üstün tutttuğumuz bir şeydir. Böyle düşünmek doğru olmaz mı?

— Doğru olur.

— Dostluk için de böyle değil midir? sevdiğimiz başka bir şeyi gözeterek sevdiğimiz şeylere dost dediğimiz zaman, dost sözü yersizdir : gerçekten dostumuz olan, bütün bu sözde dostluklarla varmak istediğimiz şey olsa gerek. b

— Öyle görünüyor.

— Demek ki sevdiğimiz bir şeyi gözeterek sevdiğimiz, gerçek dost değildir.

— Doğru.

— O halde bir noktayı aydınlatmış olduk: kendisinde sevdiğimiz başka bir şeyi aradığımız dost, dost değildir. Asıl sevdiğimiz, iyinin kendisidir.

— Öyle sanıyorum.

— İyi ise kötüden ötürü sevilir, değil mi? Şöyle düşünelim: demin varlıklar üç çeşittir, c dedik: iyi, kötü, bir de ne iyi ne kötü. Şimdi kötü ortadan kalktı da yalnız ikisi kaldı, diyelim. Ne iyi ne kötü dediğimiz şeylerden hiçbiri, ne ruh, ne beden kötü ile karşılaşmayacak olursa, iyi artık bize faydalı olabilir mi; bir

işimize yarayabilir mi? Hiçbir şeyden kötülük görmeyince hiçbir yardıma ihtiyacımız da kalmaz. O zaman deriz ki, bize iyiyi aratan ve sev-
d diren kötü imiş; çünkü kötü bir hastalık, iyi de onun devası idi: hastalık ortadan kalkınca devayı niçin arayalım? Demek ki iyi kendi başına hiçbir işimize yaramayan bir şeydir: iyi ile kötü arasında bulunan biz insanlar, onu kötüden ötürü severiz, öyle mi?

— Öyle görünüyor.

— Öyle ise, bir şey gözeterek sevdiğimiz
e şeylerin hepsinde aradığımız gerçek dost. ötekilere hiç benzemeyen bir dosttur: ötekilerle, sevdiğimiz başka bir şeyi gözeterek dost oluyoruz; gerçek dost ise, bunun tam tersine, bir düşmanı gözeterek seviyoruz, dedik; ama düşman ortadan kalkarsa o da dostumuz olmaktan çıkar sanıyoruz,

— Böyle düşününce, çıkar sanıyorum.

— Zeus aşkına, dedim, kötülük ortadan
221 kalkınca açlık, susuzluk gibi şeyler de ortadan kalkar mı? Yoksa dünyada insanlar ve hayvanlar oldukça açlık gene kalır da zararlı olmaktan mı çıkar? Susuzluk da, öteki bütün ıştahlar da vardır, ama kötülük ortadan kalkmış olduğu için onlara artık kötü diyemeyiz. Yoksa kötülük kalmayınca ne olacak, ne olmayacak diye düşünmek gülünç müdür?

Kimse böyle bir hale düşmemiştir ki, bilsin. Bildiğimiz bir şey varsa o da bugünkü halimizde açlığın bize bazan zararlı, bazan faydalı olduğudur ; doğru değil mi?

— Çok doğru.

— İnsan susayınca, yahut bana benzer her hangi bir iştah duyunca bazan bu hal faydalı, bazan zararlı, bazan da ne faydalı ne zararlı, olabilir, değil mi? b

— Evet.

— Kötülük ortadan kalkınca, kendiliğinden kötü olmayan şeylerin de ortadan kalkması gerekir mi?

— Gerekmez.

— Demek ki ne iyi ne kötü olan arzular kötülük ortadan kalkınca da vardır?

— Öyle olsa gerek.

— Arzu eden ve âşık olan insanın arzu ettiği ve âşık olduğu şeyi sevmemesi mümkün müdür?

— Değildir, sanıyorum.

— O halde, aldanmıyorsam, kötülük kalmadığı zaman bile dostluk vardır. c

— Vardır.

— Dostluğun sebebi gerçekten kötülük olsaydı dostluğun da ortadan kalkması gerekirdi: çünkü sebep yok olunca sonucu da yok olur.

— Haklısın.

— Halbuki biz dostun bir şey gözeterek ve bir şeyden ötürü dost olduğunu, ne iyi ne kötünün kötüden ötürü iyiyi sevdiğini kabul etmiştik, değil mi?

— Evet.

d — Şimdi ise sevmenin ve sevilmenin başka bir sebebini buluyor gibiyiz.

— Öyle görünüyor.

— Sakın dostluğun asıl sebebi, demin söylediğimiz gibi, arzu olmasın? Öyle olunca arzu eden bu arzuyu duydukça, arzu ettiği şeyin dostu olur ve bizim dostluk için bütün söylediklerimiz eski zamandan kalma bir destan gibi boş bir gevezelikten ibaret kalır.

— Korkarım öyle.

— Peki ama, arzu eden kendinde eksik olan bir şeyi arzu eder, değil mi?

e — Evet.

— Bir eksiği, bir ihtiyacı olan, o eksiğin, o ihtiyacın dostudur.

— Öyle sanırım.

— İnsanın ihtiyaç duyduğu şey, bir eksiğini tamamlayacak olan şeydir.

— Şüphesiz.

— Öyle ise aşkta, dostlukta, arzuda insan kendine uygun geleni arar; buna bir diyeceğiniz yok, değil mi Lysis? değil mi Meneksenos?

İkisi birden: Hayır, dediler.

— Öyle ise sizin birbirinizle dost olmanız tabiatlarınız arasında bir uygunluk bulunmasındandır.

— Şüphesiz, dediler.

— O halde, dostlarım, dedim; bir insan başka bir insan için dostluk, aşk, arzu gibi 222
şeyler duyuyorsa bu duygularının tek sebebi ikisinin ruhları, huyları, âdetleri veya dışyüzleri arasında bir uygunluk bulunmasıdır.

Meneksenos gene: "Şüphesiz", dedi; Lysis bir şey söylemedi.

— Peki, dedim. Bu düşüncemize göre insan kendi tabiatına uygun olanı ister istemez sevecektir, değil mi?

— Öyle sanıyorum.

— Öyle ise, gerçekten ve candan seveni, sevgilisi de mutlaka sever.

Lysis'le Meneksenos, doğru, demezden
b önce epey durakladılar; ama Hippothales'in sevinçten içi içine sığmıyor, yüzü renkten renge giriyordu.

Vardığımız düşüncenin doğru olup olmadığını anlamak için tekrar söze başladım:

— Dostlarım, dedim; uygunla benzer ayrı ayrı şeylerse dostluk hakkındaki bu düşüncemizin bir değeri olabilir, sanıyorum; ama ikisi bir şeyse deminki düşüncemizi, benzerlerin benzerlikten ötürü birbirine faydasız olduğu fikrini, çürütmek pek kolay olmayacak; dostun faydasız bir şey olabileceğini kabul etmek de saçma olur. Ama artık münakaşadan da başımız dönmeye başladı; gelin, isterseniz, uygunla benzer arasında bir ayrılık vardır, diyelim.

— Öyle diyelim.

— O zaman, iyinin herkese uygun, kötünün herkese aykırı, yahut kötünün kötüye, iyinin iyiye, ne iyi ne kötünün ne iyi ne kötüye uygun olduğunu da kabul edebilir. miyiz?

d — Edebiliriz.

— Ama, dikkat edin, çocuklar; demin

kabul etmediğimiz bir dostluk fikrine dönüyoruz: çünkü, böyle olunca, iyi iyinin, kötü kötünün, eğri eğrinin dostu olabiilr.

— Öyle görünüyor.

— Nasıl olur? iyi ile uygun bir şeydir, dersek, iyi yalnız iyinin dostu olur demiş olmaz mıyız?

— Evet.

— Ama biz bu fikri de çürüttüğümüzü sa- e
nıyorduk, hatırlıyor musunuz?

— Hatırlıyoruz.

— Öyle ise artık ne diye münakaşa edelim: anlaşıldı ki biz bu işin içinden çıkamıyacağız. Bari bırakın, ben de, mahkemelerdeki usta hatipler gibi, söylediklerimizi bir toplıyalım.. Demek ne sevenler dost, ne sevilenler, ne benzeler, ne karşıtlar, ne iyiler, ne uygunlar, ne de sözünü ettiğimiz daha bir sürü başka şeyler... o kadar çok ki hatırlamıyorum. Bütün bunların hiç biri dost değilse, susmaktan başka çare kalmıyor.

Bunları söylerken niyetim çocuklardan 223
daha yaşlı birini kızıştırıp münakaşaya sokmaktı; ama, tam o sırada, Lysis'le Menekse-

nos'un lalaları, habis ruhlar gibi, [1] yanımıza yaklaştılar; ikisini de çarırıp eve dönmelerini söylediler; küçük kardeşlerini de ellerinden tutmuş götürüyorlardı; gerçekten vakitte oldukça geçti. Önce bütün dinleyicilerle bir olup onları savmaya çalıştık; baktık ki bize aldırış bile etmiyorlar: kafaları kızmış, yarı yalan dilleriyle küçük efendilerini çağırıp duruyorlar; Hermes şenliklerinde
b biraz da içmişler; dert anlayacak gibi değiller; biz de artık üstüne varmadık ve sohbeti bıraktık. Ama, gider ayak şunları olsun söyledim:

— Siz de gülünç oldunuz çocuklar, bu yaşımda ben de gülünç oldum. Bizi dinleyenler buradan giderken diyecekler ki, birbirine dost diyen bu insanlar — çünkü ben de kendimi dostunuz sayıyorum — daha dost nedir bulup çıkaramıyorlar.

---

[1] Habis ruhları «daimonlar» karşılığı olarak kullandık; çünkü burada «daimonlar» kötü manada kullanılmıştır.